

Høringsnotat

om

forslag om å endre bestemmelsene i opplæringsloven og privatskoleloven om delegering av myndighet til bortvisning av elever fra undervisningen

1. Innledning

Kunnskapsdepartementet legger med dette frem forslag til endringer i lov 17. juli 1998 nr 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) og forslag til endringer i lov 4. juli 2003 nr 84 om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova). Kunnskapsdepartementet ønsker med dette forslaget å legge til rette for å bevare og styrke læreres autoritet i undervisningssituasjonen gjennom å åpne for at rektorenes myndighet til å fatte avgjørelse om bortvisning fra undervisningen for inntil en dag kan delegeres til lærerne.

2. Bakgrunn

I St. meld. nr. 31 (2007-2008) Kvalitet i skolen ble det understreket at lærernes kompetanse og samspill med elevene er den viktigste faktoren i skolen for elevenes læring. Det ble samtidig pekt på viktigheten av ro og orden i klasserommet. Det ble understreket at:

”Lærernes evne til å framstå som tydelige ledere og til å gi støtte til elevene har stor betydning for elevenes læring. En lærer med autoritet fremstår som en trygg voksenperson som viser at han eller hun bryr seg om elevene og tør å sette krav til elevenes oppførsel. Konsekvent grensesetting er en nøkkel for å skape et godt læringsmiljø preget av ro, orden og respekt.”

3. Gjeldende rett

Bortvisning fra undervisningen er regulert i lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) av 17. juli 1998 §§ 2–10 og 3-8 for henholdsvis grunnskole og videregående opplæring. For private skoler er bortvisning fra undervisningen regulert i lov om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova) av 4. juli 2003 nr. 84 § 3-10. Regelverket er nærmere presisert i rundskriv Udir-07-2005 Om ordensreglement i grunnskoler og videregående skoler.

Det følger av opplæringsloven §§ 2-10 annet ledd første punktum og § 3-8 første ledd annet punktum at det er rektor selv som kan fatte avgjørelser om bortvisning. Er rektor fraværende vil personen som fungerer i rektors fravær ha denne myndigheten. Myndigheten kan ikke overlates til andre. Dette innebærer at faglærerne eller andre tilsatte ikke kan fatte avgjørelse om bortvisning selv, men må sende elever til rektor slik at vedkommende rektor kan beslutte å bortvise eleven.

For private skoler er det kun daglig leder som har myndigheten til å fatte avgjørelse om bortvisning, jfr. privatskoleloven § 3-10. Bestemmelsen svarer i det vesentlige til opplæringslova §§ 2-10 og 3-8, når det gjelder bortvisning for kortere tidsperioder.

Avgjørelse om bortvisning for en eller flere dager, samt bortvisning for resten av et kurs eller tap av rett til videregående opplæring, er enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2, og saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven kap III – VI gjelder. Tolkningen av de forvaltningsrettslige reglene er tatt inn i rundskriv Udir-07-2005 Om ordensreglement i grunnskoler og videregående skoler. Avgjørelser om bortvisning for mindre enn en dag vil således ikke være å regne som et enkeltvedtak, men avgjørelsen må etter gjeldende rett fortsatt fattes av rektor.

4. Departementets vurderinger

Bortvisning fra opplæringen for en kortere eller en lengre tidsperiode er en alvorlig sanksjon. Det er derfor viktig at regelverket knyttet til bortvisning ivaretar hensynet til elevenes rettssikkerhet, samtidig som det åpner for muligheten til å vise bort elever når det er nødvendig. Regelverket må ikke være til hinder for en god, situasjonstilpasset og myndig klasseledelse som fremmer alle elevenes læring.

Etter gjeldende rett er det kun rektor selv eller den som fungerer i rektors fravær som kan treffe avgjørelse om bortvisning. Regelverket skiller ikke mellom kortere og lengre tidsperioder på dette punktet. Kunnskapsdepartementet mener at avgjørelse om bortvisning for lengre tidsperioder, i tråd med gjeldende rett, fortsatt bør avgjøres av rektor eller den som fungerer i vedkommendes sted.

Departementet legger til grunn at bortvisning fra undervisningen for kortere tidsperioder utgjør et mindre inngrep i elevenes rett til opplæring enn bortvisning for lengre tidsperioder. Samtidig er det viktig at lærere har de nødvendige virkemidler til disposisjon for å kunne skape et godt læringsmiljø preget av ro, orden og respekt. Myndighet til å fatte avgjørelser om bortvisning for mindre tidsperioder bør derfor etter departementets vurdering kunne delegeres slik at avgjørelsen kan tas av den enkelte lærer.

Etter departementets vurdering bør slik delegert myndighet for lærere gjelde avgjørelse om bortvisning for inntil en dag. For bortvisning for mer enn resten av en dag bør rektor fortsatt fatte avgjørelsen og bør ikke kunne delegere denne myndigheten til andre. Læreren må i slike tilfeller fortsatt sende elevene til rektor, som treffer en eventuell avgjørelse om bortvisning. En slik todelt løsning vil gi læreren den nødvendige autoritet i den konkrete undervisningssituasjonen, samtidig som hensynet til elevenes rettsikkerhet ved bortvisning for lengre tidsperioder ivaretas.

Departementet ber spesielt om høringsinstansenes syn på hvor lange tidsperioder lærere bør kunne vise bort elever for. Det bes samtidig om høringsinstansenes syn på om annet personale i skolen enn lærere bør kunne bli delegert bortvisningsmyndighet.

Departementet vil bemerke at vilkårene for å bortvise elevene fra undervisningen ikke foreslås endret med dette forslaget. Bortvisning for en enkelttime eller inntil en dag vil fortsatt være et refsingstiltak som må hjemles i ordensreglementet. Det vil fortsatt være krav til gjentatte eller alvorlige brudd på regelverket for at bortvisning kan iverksettes, og det skal være forholdsmessighet mellom overtredelse og sanksjon. Departementet vil bemerke at dette som tidligere vil innebære at bortvisning for kortere tidsperioder kan ilegges som sanksjon for mindre alvorlige overtredelser enn tilfelle vil være ved bortvisning for lengre tidsperioder.

Departementet vil også bemerke at skolen fortsatt vil ha tilsynsansvar for elever som er bortvist for enkelttimer opptil en dag. Ved delegasjon av myndighet til å bortvise, må således et system for å ivareta dette på en hensiktsmessig måte tilpasses delegasjonen av myndighet.

Etter departementets vurdering er det ikke behov for å endre opplæringsloven § 4A-9 om bortvisning fra opplæring spesielt organisert for voksne, ettersom bestemmelsens innhold ikke omhandler bortvisning for timer eller dager, men for resten av et kurs.

5. Departementets forslag

Departementet foreslår at opplæringsloven §§ 2-10 og 3-8, og privatskoleloven § 3-10 endres slik at myndighet til vise bort elever fra undervisningen for opptil en dag kan delegeres fra henholdsvis rektor og daglig leder til faglærere.

6. Økonomiske og administrative konsekvenser

Endringen vil ikke medføre økonomiske eller administrative konsekvenser

7. Forslag til lovtekst

Opplæringsloven § 2-10 skal lyde (endringer angitt i kursiv):

”§ 2-10. Bortvisning

Kommunen kan fastsette i ordensreglementet at elever på årstrinna 8-10 som alvorleg eller fleire gonger bryt reglementet, kan visast bort frå undervisninga i inntil tre dagar, og at elever på årstrinna 1-7 kan visast bort frå undervisninga for enkelttimar eller for resten av dagen.

Rektor sjølv vedtek bortvisning etter å ha rådført seg med lærarane til eleven. Før det blir gjort vedtak, skal ein ha vurdert å bruke andre hjelpe- eller refsingstiltak. Foreldra til elevar på årstrinna 1-7 skal varslast før det blir sett i verk bortvisning for resten av dagen. *Rektor kan bestemme at lærarane skal ha mynde til å treffe avgjerd om bortvisning frå undervisninga for inntil ein dag.*”

Opplæringsloven § 3-8 skal lyde (endringer angitt i kursiv):

§ 3-8. Bortvising og tap av rettar

Fylkeskommunen kan fastsetje i ordensreglementet at elevar som alvorleg eller fleire gonger bryt reglementet, kan visast bort i inntil fem dagar. Rektor sjølv vedtek å vise bort ein elev etter leddet her etter å ha rådført seg med lærarane til eleven. *Rektor kan likevel bestemme at lærarane skal ha mynde til å treffe avgjerd om bortvising frå undervisninga for inntil ein dag.*

Når ein elev vedvarande har vist ei framferd som i alvorleg grad går ut over orden og arbeidsro på skolen, eller når ein elev alvorleg forsømmer pliktene sine, kan eleven visast bort for resten av skoleåret. I samband med eit vedtak om bortvising for resten av skoleåret kan fylkeskommunen også vedta at eleven skal miste retten til vidaregåande opplæring etter § 3-1. Fylkeskommunen kan ikkje overlate til eit organ på skolen å treffe vedtak etter leddet her om bortvising eller tap av retten til vidaregåande opplæring.

Før det blir gjort vedtak om bortvising eller tap av rettar, skal ein vurdere om det er mogleg å bruke andre hjelpe- eller refsingstiltak.

Privatskoleloven § 3-10 skal lyde (endringer angitt i kursiv):

§ 3-10. Bortvising av elevar og tap av rettar

Skolen kan fastsetje i ordensreglementet at elevar som alvorleg eller fleire gonger bryt reglementet, kan visast bort frå undervisninga. På årstrinna 1-7 kan elevar visast bort for enkelttimar eller for resten av dagen, og på årstrinna 8-10 kan elevar visast bort i inntil tre dagar. Elevar i vidaregåande opplæring kan visast bort i inntil fem dagar. Den daglege leiaren av skolen vedtek sjølv bortvising etter å ha rådført seg med lærarane til eleven. *Dagleg leiar kan likevel bestemme at lærarane skal ha mynde til å treffe avgjerd om bortvising frå undervisninga for inntil ein dag.* Foreldre til elevar på årstrinna 1-7 skal varslast før det blir sett i verk bortvising for resten av dagen.

Når ein elev i vidaregåande skole vedvarande har vist ei framferd som i alvorleg grad går ut over orden og arbeidsro på skolen, eller når ein elev alvorleg forsømmer pliktene sine, kan eleven etter vedtak av heimfylket visast bort for resten av skoleåret. I samband med eit vedtak om bortvising for resten av skoleåret kan heimfylket også vedta at eleven skal miste retten til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 3-1. Heimfylket kan ikkje overlate til skolen å gjere vedtak etter leddet her om bortvisning eller tap av retten til vidaregåande

opplæring. Norske vidaregåande skolar i utlandet gjer sjølv vedtak om bortvising.

Før det blir gjort vedtak om bortvising eller tap av rettar, skal ein vurdere å bruke andre hjelpe- eller refsingstiltak.

Ved avgjerd etter desse reglane gjeld forvaltningsloven. Avgjerd om bortvising og tap av retten til vidaregåande opplæring er enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2. Departementet er klageinstans.

8. Merknader til lovforslagene

Til endringene i opplæringsloven §§ 2-10 annet ledd, 3-8 første ledd og privatskoleloven § 3-10 første ledd:

Forslaget til endringer i bestemmelsene innebærer at rektor/daglig leder kan beslutte å gi lærere myndighet til å vise bort elever fra undervisningen for en eller flere enkeltimer eller for resten av dagen. Rektor kan således ikke beslutte å gi lærere myndighet til å vise bort elever for mer enn resten av dagen.